

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка

Спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа та страхування

Освітньо-професійної програми
Фінанси, банківська справа та
страхування

Грабко Тетяна Віталіївна

Керівник доктор економічних наук,
професор Мохненко Андрій
Сергійович

Рецензент Соболев А.Н., ПП «Собрі»

Івано-Франківськ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	6
1.1. Сутність і класифікація основних засобів підприємства	6
1.2. Методи відтворення основних засобів: традиційні та інноваційні підходи	13
1.3. Джерела фінансування відтворення основних засобів	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ АТ «МОТОР СІЧ»	23
2.1. Загальна характеристика підприємства та його основних засобів	23
2.2. Оцінка рівня зносу та потреби у фінансуванні оновлення основних засобів	32
2.3. Аналіз існуючих підходів до фінансування відтворення основних засобів	35
РОЗДІЛ 3. ІНОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АТ «МОТОР СІЧ»	42
3.1. Використання лізингових та кредитних інструментів у відтворенні основних засобів	42
3.2. Державна підтримка та грантове фінансування інноваційного оновлення основних засобів	46
3.3. Запровадження механізмів краудфандингу та залучення стратегічних інвесторів	49
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Ефективне відтворення основних засобів підприємств є однією з ключових передумов їхньої конкурентоспроможності та сталого розвитку. В умовах сучасної економіки, яка характеризується швидкою технологічною еволюцією та високою капіталомісткістю виробничих процесів, оновлення матеріально-технічної бази стає критично важливим для збереження лідерських позицій на ринку. Особливого значення цей процес набуває для стратегічно важливих підприємств України, зокрема таких, як АТ «Мотор Січ» – одного з провідних виробників авіаційних двигунів та газотурбінного обладнання.

Фінансування відтворення основних засобів є складним та багатокомпонентним процесом, що охоплює використання як традиційних (амортизація, власні кошти, кредитування), так і інноваційних підходів (лізинг, державно-приватне партнерство, залучення інвестицій через фондові механізми, грантове фінансування, краудфандинг тощо). З огляду на сучасні виклики, такі як нестабільність фінансового ринку, обмеженість бюджетного фінансування, зростання вартості кредитних ресурсів та необхідність технологічного прориву, актуальним є пошук ефективних шляхів фінансування модернізації основних засобів підприємств.

АТ «Мотор Січ» є яскравим прикладом компанії, що потребує інноваційних підходів до фінансування відтворення основних засобів, оскільки її виробничі потужності формуються на основі високотехнологічного обладнання, яке вимагає постійного оновлення. Дослідження ефективних механізмів залучення фінансування для модернізації матеріально-технічної бази даного підприємства дозволить визначити перспективні інструменти, що сприятимуть підвищенню його конкурентоспроможності та зміцненню позицій на світовому ринку авіаційного двигунобудування.

Метою дослідження є розробка інноваційних підходів до фінансування відтворення основних засобів на підприємствах авіабудівної галузі на прикладі АТ «Мотор Січ», з урахуванням особливостей сучасного економічного середовища та тенденцій розвитку фінансового ринку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Дослідити сутність, класифікацію та роль основних засобів у діяльності підприємства.
2. Охарактеризувати основні методи відтворення основних засобів, виділивши традиційні та інноваційні підходи.
3. Проаналізувати існуючі джерела фінансування процесу оновлення основних засобів.
4. Надати загальну характеристику АТ «Мотор Січ» та оцінити його матеріально-технічну базу.
5. Визначити рівень зносу основних засобів підприємства та потреби у фінансуванні їх оновлення.
6. Проаналізувати використані на підприємстві підходи до фінансування відтворення основних засобів.
7. Дослідити можливості застосування лізингових і кредитних механізмів для модернізації основних засобів АТ «Мотор Січ».
8. Оцінити потенціал державної підтримки та грантового фінансування оновлення виробничих фондів підприємства.
9. Запропонувати інноваційні механізми фінансування (краудфандинг, залучення стратегічних інвесторів) для забезпечення ефективного відтворення основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес фінансування відтворення основних засобів на підприємствах авіабудівної галузі України.

Предметом дослідження виступають інноваційні механізми фінансування модернізації основних засобів АТ «Мотор Січ» в умовах сучасного економічного середовища.

У процесі дослідження застосовано широкий спектр наукових **методів**, що дозволяють комплексно оцінити проблему фінансування відтворення основних засобів. Використано методи аналізу та синтезу для систематизації наукових підходів до фінансування основних засобів, метод дедукції – для визначення загальних тенденцій та формування висновків щодо доцільності використання певних фінансових механізмів. Метод порівняльного аналізу дав змогу оцінити переваги та недоліки традиційних та інноваційних підходів до фінансування модернізації основних засобів. Статистичні методи застосовано для аналізу динаміки зносу основних засобів на АТ «Мотор Січ» та визначення ефективності різних джерел фінансування. Метод моделювання використано для розробки альтернативних сценаріїв залучення фінансових ресурсів, а прогнозування – для оцінки потенційних наслідків впровадження інноваційних підходів у сфері фінансування оновлення виробничої бази підприємства.

Результати дослідження мають **практичну цінність**, оскільки спрямовані на розробку ефективних механізмів залучення фінансових ресурсів для модернізації основних засобів стратегічного підприємства. Запропоновані рекомендації можуть бути використані керівництвом АТ «Мотор Січ» та інших підприємств авіаційної галузі України для підвищення ефективності фінансового управління та реалізації інноваційних підходів до оновлення виробничої інфраструктури.

Наукова новизна роботи полягає у розробці та обґрунтуванні інноваційних підходів до фінансування відтворення основних засобів на підприємствах авіабудівної галузі. У дослідженні визначено сучасні тенденції та проблеми фінансування модернізації матеріально-технічної бази, розроблено модель комплексного використання традиційних і новітніх фінансових механізмів, а також обґрунтовано доцільність застосування краудфандингових технологій та залучення стратегічних інвесторів.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти фінансування відтворення основних засобів, класифіковано методи оновлення виробничої бази та охарактеризовано основні джерела фінансування. Другий розділ присвячено аналізу фінансового забезпечення модернізації основних засобів АТ «Мотор Січ», оцінці їхнього стану та ефективності застосовуваних фінансових механізмів. У третьому розділі досліджуються перспективні інноваційні підходи до фінансування оновлення основних засобів, включаючи лізинг, державну підтримку, грантове фінансування, краудфандинг та залучення стратегічних інвесторів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Сутність і класифікація основних засобів підприємства

Основні засоби відіграють ключову роль у забезпеченні матеріальних умов для здійснення господарської діяльності підприємства. Вони сприяють організації зберігання, транспортування, розвантаження, навантаження, пакування, а також виконанню інших підготовчих процесів, пов'язаних із постачанням та реалізацією продукції, наданням послуг і покращенням умов праці. Їх ефективне використання, підтримання у належному стані та вибір оптимальної амортизаційної політики є важливими факторами підвищення продуктивності праці та результативності діяльності підприємства [5].

Отже, основні засоби виконують функцію забезпечення виробничого процесу, розподілу, обміну та використання ресурсів. Проте їх визначення не є однозначним. З економічної точки зору, основні засоби можна охарактеризувати як матеріальні активи, що використовуються підприємством протягом періоду, який перевищує один рік (365 днів) з моменту введення в експлуатацію. При цьому їх вартість поступово зменшується внаслідок фізичного або морального зносу.

Через відмінності в трактуванні поняття «основні засоби» економісти розглядають його під різними кутами зору. Так, на думку В.В. Бабича та В.Г. Золотогорова, основні засоби як у сфері матеріального, так і нематеріального виробництва мають фізичну форму, зберігають свою вартість протягом тривалого часу і є матеріальними активами, що беруть участь у виробничому процесі. Вони складаються з матеріально-речових

цінностей, які функціонують протягом тривалого періоду і поступово зношуються, втрачаючи свою вартість [1, с.8].

Натомість Н. Довгалюк пропонує більш розширене визначення, трактуючи основні фонди як засоби праці незалежно від форми власності підприємства, що багаторазово використовуються у виробничих процесах, зберігаючи свою первісну фізичну форму. Вони переносять свою вартість на виготовлену продукцію та мають термін експлуатації понад один рік (операційний цикл) [7].

За словами Васюренко Л.В., Балаганського О.І., основні засоби – це матеріальні активи, які використовуються у виробничій та невиробничій діяльності підприємства, багаторазово беруть участь у процесі виробництва, поступово зношуються та переносять свою вартість на створену продукцію частинами протягом тривалого часу у вигляді амортизаційних відрахувань. До їх складу входять: земельні ділянки, будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, інвентар, багаторічні насадження, продуктивна худоба та інші засоби праці, які забезпечують виробничий процес [2].

Основні засоби мають такі характерні риси [2]:

- Використовуються у своїй первісній (натуральній) формі протягом тривалого часу, що становить не менше одного року.
- Піддаються зносу, який може бути двох видів:
 - Фізичний (матеріальний) знос – поступова втрата працездатності через старіння, виснаження ресурсів або втрату потужності.
 - Моральний знос – знецінення через появу сучасніших і продуктивніших аналогів.

Витрати на їх придбання та утримання відшкодовуються поступово за допомогою механізму амортизації, який розподіляє амортизаційні

відрахування на витрати підприємства, формуючи собівартість продукції, робіт або послуг.

Основні засоби відіграють ключову роль у господарській діяльності підприємств, забезпечуючи їхню ефективну та безперебійну роботу. Проте їх залучення має як переваги, так і виклики. Зокрема, вони вимагають значних фінансових вкладень, що може створювати певні труднощі, такі як:

- нестача коштів через низьку фінансову стійкість підприємства,
- незадовільні показники діяльності у попередньому періоді,
- висока вартість основних засобів порівняно з іншими активами.

Отже, управління ефективним використанням основних засобів потребує зваженого підходу, що дозволить підприємству забезпечити їхню раціональну експлуатацію та отримати максимальну економічну вигоду.

Згідно з пунктом 4 НП(С)БО 7 «Основні засоби», ці активи являють собою матеріальні ресурси, які підприємство використовує у виробничих процесах, для постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду або виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. Очікуваний термін їх корисного використання перевищує один рік або операційний цикл, якщо він триває довше [24].

Аналогічне визначення містить Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 16 «Основні засоби», який описує їх як матеріальні активи, що утримуються підприємством для використання у виробництві, наданні послуг, постачанні товарів, здачі в оренду або для адміністративних цілей, при цьому термін їх експлуатації становить більше одного звітного періоду [22].

Отже, на нашу думку, основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство використовує у виробничому процесі, для постачання товарів і послуг, надання в оренду або виконання адміністративних та соціально-культурних функцій. У промисловості основні засоби

становлять приблизно 80%, а у національному багатстві країни – близько 60%.

Таблиця 1.1

Класифікація основних засобів

Критерій класифікації	Групи основних засобів
За функціональним призначенням та натурально-речовим складом	Будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та устаткування, транспортні засоби, господарський інвентар, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, інші основні засоби
За призначенням (сфера використання)	Виробничі, невиробничі
За ступенем участі у виробничому процесі	Активні, пасивні
За групами для амортизаційних відрахувань	Будівлі, споруди, передавальні пристрої автомобільний транспорт, меблі, офісне обладнання, електронні прилади Інші основні засоби, не включені в інші групи Комп'ютери, програмне забезпечення, інформаційні системи, мобільні телефони

Джерело: створено автором на основі: [18]

Структура основних засобів – це їх розподіл за групами, відображений у відсотковому співвідношенні від загальної вартості по підприємству, галузі або в цілому по країні. Виділяють такі види структури [18]:

- Галузева – співвідношення основних засобів у різних галузях промисловості.
- Вікова – розподіл основних засобів за терміном їх експлуатації.
- Технологічна – частка активної та пасивної частини основних засобів у їх загальному обсязі.

Облік основних засобів ведеться у двох формах [18]:

- Натуральний облік – фіксація кількості та технічних характеристик об'єктів.

– Вартісний облік – визначення вартості основних засобів для розрахунку економічних показників.

Оцінка основних засобів необхідна для аналізу їх обсягу, структури та визначення рівня зносу (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Критерії оцінки основних засобів

Критерій оцінки	Види вартості
За моментом проведення оцінки	Первісна (фактична вартість придбання), відновлювальна (вартість відтворення на момент оцінки)
За станом основних засобів	Повна (без урахування зносу), залишкова (з урахуванням зносу)

Джерело: створено автором на основі: [18]

Первісна вартість – це сума витрат на придбання або створення основних засобів, включаючи:

- вартість покупки,
- витрати на встановлення, монтаж, налаштування,
- витрати на доставку,
- реєстраційні збори, мито, страхування тощо.

Справедлива вартість – це ринкова вартість активу, визначена експертами.

Балансова вартість – це вартість основних засобів на початок звітного періоду з урахуванням поліпшень, таких як модернізація, ремонт або реконструкція.

Ефективність використання основних засобів безпосередньо впливає на рівень витрат, собівартість продукції та фінансові результати підприємства. Рациональне управління ними передбачає не лише своєчасне оновлення та модернізацію, а й контроль за технічним станом, оптимізацію амортизаційної політики та підвищення коефіцієнта використання [29].

Важливим аспектом є амортизація, яка дозволяє поступово перенести вартість основних засобів на витрати виробництва. Вибір методу нарахування амортизації визначає швидкість оновлення основних фондів і розмір фінансових ресурсів, що можуть бути спрямовані на їх модернізацію.

Сучасні економічні умови зумовлюють необхідність впровадження інноваційних технологій, що сприяють зниженню морального зносу та підвищенню ефективності використання активів. Крім того, підприємства повинні враховувати екологічні стандарти та енергоефективність обладнання, що стає дедалі актуальнішим у процесі оновлення основних засобів.

Отже, управління основними засобами – це комплексний процес, що охоплює придбання, використання, модернізацію, списання та оцінку їх ефективності. Раціональний підхід до їх експлуатації сприяє підвищенню продуктивності праці, зменшенню виробничих витрат і забезпеченню стійкого розвитку підприємства.

Основні засоби відіграють ключову роль у діяльності підприємств, адже саме вони забезпечують виробничий процес, створюючи матеріальну основу для отримання прибутку. Ефективне використання цих активів дозволяє підприємству знижувати витрати, підвищувати продуктивність праці та залишатися конкурентоспроможним на ринку.

Для оцінки рівня ефективності використання основних засобів застосовуються різні методи, серед яких найпоширенішими є коефіцієнтний аналіз, горизонтальний та вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, а також економіко-математичне моделювання. Кожен з них має свої переваги та обмеження, проте їх комплексне використання дає змогу отримати об'єктивну картину стану та ефективності експлуатації активів [30].

Коефіцієнтний аналіз є найбільш поширеним способом оцінки ефективності використання основних засобів, оскільки дозволяє отримати кількісну оцінку рівня їхнього використання.

Основні коефіцієнти, що використовуються в цьому методі [30]:

- Фондовіддача – показує, скільки гривень доходу припадає на кожну гривню вкладених в основні засоби коштів.
- Фондомісткість – зворотний показник фондовіддачі, який демонструє, скільки основних засобів необхідно для виробництва одиниці продукції.
- Коефіцієнт зносу – визначає ступінь амортизації основних засобів.
- Коефіцієнт оновлення – показує частку нових основних засобів, введених в експлуатацію протягом періоду. Визначається як відношення вартості нових основних засобів до загальної вартості основних засобів на початок періоду.

Коефіцієнтний метод дозволяє оцінити загальний рівень ефективності використання основних засобів, проте має обмеження, оскільки не враховує якісних характеристик активів.

Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити динаміку змін основних засобів та показників їхньої ефективності у часі. Для цього розраховують абсолютні та відносні відхилення за певний період.

Вертикальний аналіз використовується для оцінки структури основних засобів підприємства. Він дозволяє визначити частку кожного виду активів у загальній вартості основних засобів.

Основний недолік цих методів – неможливість оцінити вплив зовнішніх факторів на ефективність використання основних засобів.

Комплексне застосування цих методів забезпечує підприємству можливість приймати обґрунтовані рішення щодо модернізації, оновлення та оптимального використання активів.

1.2. Методи відтворення основних засобів: традиційні та інноваційні підходи

У сучасних умовах ефективне функціонування підприємств значною мірою залежить від здатності забезпечувати безперервне оновлення та підтримку основних засобів. Зазвичай, у науковій та практичній площині розглядаються дві класичні форми відтворення: просте (відновлення в обсягах, що дорівнюють зношенню) та розширене (збільшення обсягу основних засобів). Однак реалії української економіки та трансформаційні процеси вимагають розширення цієї класифікації шляхом включення нових підходів, які краще відповідають сучасним викликам [2].

До поточних (традиційних) форм відтворення належать [2]:

- Просте відтворення, що передбачає заміну основних засобів після їх повного зносу, без зміни загального обсягу.
- Розширене відтворення, яке полягає у збільшенні кількісного або якісного складу основних засобів.
- Капітальний ремонт та модернізація, які в радянський період розглядались як окрема форма відтворення, але сьогодні відносяться до операційної діяльності.

Попри свою поширеність, ці підходи не завжди ефективні в умовах обмеженого фінансування та низької інвестиційної активності, що особливо характерно для підприємств в Україні.

Звужене відтворення означає поступове скорочення кількості та вартості основних засобів через продаж, оренду, лізинг тощо. Такий метод може бути ефективним у ситуаціях, коли попит знижується протягом

тривалого періоду часу. Ці ситуації включають моральне старіння продукції або завершення її життєвого циклу, а також коли попит знижується через зовнішні фактори, такі як політичні та екологічні.

Звужене відтворення має бути поєднано з економічними заходами, такими як диверсифікація виробництва, маркетингова діяльність, співпраця, спеціалізація та комбінування процесів виробництва. Такі заходи потребують зусиль, але практика показує, що вони приносять прибуток підприємствам [19].

Особливо гостро проблема стоїть в Україні, де більшість підприємств не мають вільних коштів для оновлення основних засобів. Основні причини – висока вартість кредитів через банківську політику всередині країни та зовнішні економічні кризи, які спричиняють інфляцію і знецінення заощаджень. У підсумку – відтворення практично зупинилось.

У розвинених країнах така потреба виникає рідко, оскільки там зазвичай є доступ до фінансування. Проте навіть у Німеччині після Другої світової активно використовувався лізинг. В Україні ж лізинг, попри свою популярність у світі, часто стає дорогим і ризикованим інструментом [20].

Для більш повного охоплення реальних економічних процесів пропонуються нові підходи до відтворення основних засобів [20]:

- Звужене відтворення – форма, що передбачає зменшення обсягу основних засобів шляхом реалізації або передачі непотрібного майна в оренду, лізинг тощо. Такий підхід доцільний у разі зниження попиту, морального старіння продукції чи завершення життєвого циклу підприємства.

- Консервація виробництва – особлива форма відтворення, що характеризується критичним (граничним) станом функціонування основних засобів. Її застосовують тоді, коли відсутні ресурси навіть для підтримки звуженого відтворення, а єдиним рішенням є тимчасове або повне припинення експлуатації основних засобів.

– Інноваційне відтворення – базується на впровадженні новітніх технологій, цифровізації виробничих процесів, енергоефективних рішень. Воно передбачає не лише фізичну заміну засобів праці, а й якісне оновлення виробничої моделі підприємства.

Сучасне бачення амортизаційного процесу потребує глибокого теоретичного осмислення. У багатьох дослідженнях відсутня системна модель, яка б відображала суть відтворювальних процесів у довгостроковій перспективі. Запропоновані підходи базуються на таких концепціях [27]:

– Праця розглядається як енергоінформаційний процес, де основна цінність формується не лише в результаті живої праці, а й за рахунок участі основних засобів.

– Запропоновано принцип збереження економічної енергії, згідно з яким створена вартість має відповідати обсягу витраченої праці та ресурсів.

– Виокремлюються два цикли праці – короткотривалий (виконання конкретної роботи) та довготривалий (забезпечення функціонування виробничої системи).

Ці підходи переглядають традиційне трактування трудової вартості, згідно з яким лише робітники створюють додану вартість, тоді як основні засоби лише передають свою частину вартості на готову продукцію. В оновленому баченні всі учасники виробничого процесу — від інженерів до обладнання — є повноцінними створювачами вартості.

Отже, одним із реалістичних шляхів відновлення виробництва в Україні є капітальний ремонт і модернізація. Для впровадження цього підходу необхідно розробити методику оцінки його ефективності, створити сприятливі умови: податкові пільги, підтримку спеціалізованих підприємств тощо.

1.3. Джерела фінансування відтворення основних засобів

Відтворення основних засобів є ключовим елементом функціонування будь-якого підприємства, оскільки саме завдяки цьому процесу забезпечується збереження, оновлення та розвиток виробничих потужностей. Ефективне відтворення основних засобів сприяє стабільності господарської діяльності, підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності підприємства [15].

Процес відтворення охоплює кілька важливих етапів, кожен із яких має свою специфіку [21]:

- Відновлення — це процес усунення фізичного або морального зносу основних засобів без їх повної заміни. Зазвичай передбачає проведення ремонтних робіт, заміну окремих компонентів, що дозволяє продовжити термін експлуатації активів.

- Оновлення — означає заміну застарілих активів на нові, сучасні, які відповідають вимогам ринку, новітнім технологіям та виробничим стандартам. Такий підхід дозволяє уникнути втрат ефективності через використання застарілого обладнання.

- Модернізація — вдосконалення вже наявних засобів шляхом технічного дооснащення або заміни окремих вузлів. Це дозволяє досягти підвищення ефективності виробництва, зниження витрат, підвищення енергоефективності та екологічності.

- Розширення — збільшення виробничих потужностей за рахунок придбання нових активів, будівництва нових об'єктів або введення в експлуатацію нових технологій. Це дозволяє підприємству масштабувати свою діяльність.

Реалізація кожного з вищеназваних етапів потребує значних капіталовкладень. Відтак, фінансове забезпечення відіграє центральну роль у системі відтворення основних засобів. Без достатнього фінансування підприємство не зможе ані підтримувати технічний стан активів, ані здійснювати оновлення чи розширення виробничої бази.

Фінансові ресурси можуть надходити з різних джерел, і вибір конкретного способу фінансування залежить від фінансового стану підприємства, доступності зовнішніх коштів та цілей відтворення.

Таблиця 1.3

Джерела фінансування процесу відтворення основних засобів

Вид фінансування	Характеристика	Приклад використання
Власні кошти підприємства	Використання прибутку або амортизаційних відрахувань для покриття витрат на відтворення	Модернізація обладнання за рахунок накопичених ресурсів підприємства
Зовнішні фінансові ресурси	Залучення кредитів, позик, лізингу чи інвестицій з боку банків або партнерів	Кредитування закупівлі сучасного обладнання для розширення виробництва
Державне фінансування	Отримання субсидій або пільгових кредитів з боку держави для технічного оновлення	Субсидія на придбання енергоощадного чи екологічного обладнання
Інвестиційні кошти	Внески від зовнішніх інвесторів чи акціонерів, спрямовані на розвиток інфраструктури	Пошук інвестора для будівництва нового виробничого цеху або комплексу

Джерело: створено автором на основі: [12]

Амортизація відіграє ключову роль у формуванні фінансових ресурсів, необхідних для відтворення основних засобів на підприємстві. Завдяки систематичному нарахуванню амортизаційних відрахувань створюються грошові резерви, які можна використати для ремонту, модернізації, оновлення або повної заміни зношених активів. Такий механізм дозволяє підприємствам підтримувати технічну базу в належному стані без потреби у зовнішньому фінансуванні.

Сутність амортизаційного процесу полягає в поетапному перенесенні вартості основного засобу на витрати підприємства протягом строку його

експлуатації. Це дозволяє рівномірно розподіляти витрати, уникати фінансових навантажень і забезпечувати стабільну господарську діяльність.

Існує декілька методів нарахування амортизації, кожен з яких має свої особливості та застосовується залежно від характеру активу та його зносу.

Таблиця 1.4

Основні методи нарахування амортизації та сфери їх застосування

Метод нарахування амортизації	Характеристика	Приклади використання
Лінійний метод	Передбачає рівномірне нарахування амортизації протягом усього строку служби активу. Застосовується для об'єктів з прогнозованим та стабільним зносом.	Будівлі, меблі, стандартне обладнання
Нелінійний метод	Вищі амортизаційні відрахування у перші роки використання активу, що актуально для об'єктів з прискореним моральним або фізичним зносом.	Комп'ютерна техніка, обладнання, що швидко втрачає актуальність
Метод суми чисел років	Дозволяє нараховувати більші суми амортизації на початку строку експлуатації з поступовим зменшенням у подальші роки.	Транспортні засоби, що найбільш інтенсивно експлуатуються на початку

Джерело: створено автором на основі: [28]

Завдяки використанню амортизаційних відрахувань підприємства мають можливість не тільки формувати власні інвестиційні ресурси, а й забезпечувати стабільність своєї діяльності, зменшуючи залежність від кредитів або інших зовнішніх джерел фінансування. Амортизація, по суті, є фінансовим буфером, що дає змогу реалізовувати проєкти з оновлення технічної бази та адаптуватися до змін на ринку.

Ефективне управління амортизаційними ресурсами передбачає обов'язкове планування, прогнозування та контроль. Підприємство повинно розробити чіткий фінансовий план відтворення основних засобів,

який включає визначення потреб у капітальних вкладеннях для ремонту, оновлення або заміни активів. Враховуючи природний і моральний знос обладнання, завчасне планування дозволяє уникнути простоїв у виробництві та забезпечити безперервність операційної діяльності.

Розробка фінансових планів для оновлення основних засобів починається з комплексної оцінки їхнього технічного стану та залишкової вартості. У процесі експлуатації активи поступово втрачають свою первісну вартість через фізичний знос і моральне старіння, тому важливо регулярно здійснювати аналіз їхнього стану. Це дозволяє підприємству визначити залишковий термін служби кожного об'єкта та сформулювати обґрунтовані потреби в їх модернізації або заміні [16].

Прогнозування капітальних витрат є важливою складовою планування, оскільки воно допомагає забезпечити безперебійність виробничої діяльності. До складу таких витрат входять кошти, необхідні на ремонт, оновлення або закупівлю нових виробничих потужностей. Для точного визначення обсягів фінансування слід враховувати ступінь зносу активів, терміни їх експлуатації та темпи технологічного розвитку в галузі.

Крім технічного зносу, під час формування довгострокових фінансових планів слід враховувати і зовнішні чинники, зокрема зміни в законодавстві, коливання цін на матеріали, робочу силу та технології, а також загальні макроекономічні умови. Це дозволяє сформулювати більш реалістичну та адаптивну фінансову стратегію.

Таблиця 1.5

**Основні елементи фінансового планування для відтворення
основних засобів**

Показник	Зміст	Приклад застосування
Оцінка поточного стану активів	Визначення залишкової вартості та терміну експлуатації основних засобів.	Аналіз рівня зносу виробничого обладнання для вирішення про його заміну або модернізацію.

Прогноз капітальних витрат	Розрахунок майбутніх потреб у фінансах на ремонт, оновлення або придбання нових активів.	Складання бюджету на капітальний ремонт чи закупівлю нових машин.
Оцінка потреби в оновленні	Визначення обсягів необхідного оновлення на основі ступеня зносу та морального старіння.	Планове оновлення обладнання після завершення нормативного строку служби.

Джерело: створено автором на основі: [16]

Правильне планування та прогнозування фінансових потреб для відтворення основних засобів дозволяє підприємству не тільки забезпечити стабільну діяльність, а й ефективно управляти технічною базою. Це знижує ризик виробничих простоїв, пов'язаних із відмовою застарілого обладнання, та сприяє раціональному використанню ресурсів [13].

Оцінювання ефективності витрат на оновлення основних засобів також має велике значення. Зокрема, важливо аналізувати рентабельність капітальних вкладень — показник, який відображає віддачу від інвестицій у технічне переоснащення. Цей індикатор демонструє, наскільки ефективно підприємство використовує вкладені кошти: порівнюються витрати на оновлення основних засобів із прибутком або доходами, отриманими внаслідок їх використання. Високий рівень рентабельності свідчить про доцільність вкладень, економічну ефективність таких проєктів і створює умови для подальшого розвитку [9].

Аналіз впливу інвестицій у відтворення основних засобів є невід'ємним етапом оцінки доцільності капіталовкладень. Вкладення коштів у модернізацію, оновлення або заміну активів безпосередньо впливають на підвищення продуктивності, зменшення витрат, покращення якості продукції та загальну ефективність виробничих процесів.

Нові або вдосконалені основні засоби дають змогу підприємству оптимізувати час виготовлення продукції, зменшити споживання енергоресурсів, покращити екологічні показники, а також забезпечити

відповідність сучасним технологічним стандартам. У підсумку це сприяє зміцненню конкурентних позицій підприємства, зниженню собівартості продукції та зростанню прибутковості.

Таблиця 1.6

**Основні показники ефективності фінансування відтворення
основних засобів**

Показник	Зміст	Приклад застосування
Рентабельність капіталовкладень	Визначає співвідношення між витратами на оновлення активів та прибутком від їх використання.	Аналіз економічної вигоди від інвестицій у нове обладнання для підвищення потужностей.
Вплив інвестицій на виробництво	Вимірює зміну обсягів виробництва після модернізації або оновлення активів.	Зростання обсягів випуску після встановлення сучасних верстатів.
Порівняння витрат і результату	Аналізує співвідношення витрат на оновлення до економічного ефекту, отриманого від змін.	Оцінка зменшення витрат на електроенергію після модернізації обладнання.

Джерело: створено автором на основі: [6]

Такі показники допомагають оцінити раціональність інвестиційних рішень. Якщо економічна віддача перевищує витрати, це свідчить про правильність обраної інвестиційної стратегії. Якщо ж витрати значно переважають очікуваний ефект, підприємство має переглянути свої підходи до фінансування відтворення основних засобів.

Оцінка ефективності інвестицій є важливим інструментом ухвалення управлінських рішень. Вона дозволяє раціонально використовувати фінансові ресурси, забезпечувати сталий розвиток підприємства та досягати стратегічних цілей через покращення технічного стану активів.

У процесі фінансування відтворення основних засобів підприємства можуть стикатися з низкою ризиків, що впливають на їхню фінансову стійкість та ефективність функціонування [6]:

- Фінансовий ризик, пов'язаний із кредитними зобов'язаннями. Якщо фінансування модернізації здійснюється за рахунок кредитів, виникає загроза неплатоспроможності у випадку неспроможності своєчасного погашення боргу. Це може призвести до фінансових втрат, штрафних санкцій і обмеження доступу до подальших джерел фінансування.

- Ризик зміни державної політики у сфері підтримки бізнесу. Багато підприємств спираються на державні програми субсидій чи пільгового кредитування. Зміна умов фінансування, скорочення бюджетів або скасування програм підтримки можуть позбавити підприємства важливих джерел фінансування.

- Ризик надмірного зносу активів через брак коштів. Недостатнє фінансування відтворення основних засобів призводить до зниження їх технічного стану. Це в свою чергу спричиняє зниження продуктивності, підвищення витрат, зниження якості продукції, і навіть можливість виробничих зупинок чи аварійних ситуацій.

Наявність цих ризиків вимагає від підприємства обережного і зваженого підходу до планування інвестицій. До основних заходів зі зниження ризиків можна віднести [6]:

- диверсифікацію джерел фінансування;
- чітке управління борговими зобов'язаннями;
- формування резервного фонду на випадок економічної нестабільності;
- адаптацію до змін у законодавстві та ринковому середовищі.

Ефективне фінансування відтворення основних засобів не лише забезпечує високі виробничі показники, але й сприяє довготривалій

стійкості підприємства. Проте для досягнення позитивного ефекту інвестиції мають бути ретельно обґрунтовані, а потенційні ризики – враховані та мінімізовані. Комплексний підхід до планування та оцінки ефективності інвестицій у основні засоби є ключем до сталого розвитку та зростання підприємства в умовах динамічного ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ АТ «МОТОР СІЧ»

2.1. Загальна характеристика підприємства та його основних засобів

АТ «Мотор Січ» — одне з найбільших і найважливіших підприємств авіабудівної галузі України, що спеціалізується на виробництві авіаційних двигунів та газотурбінних установок. Його історія бере свій початок у 1907 році, і за більш ніж столітню діяльність компанія набула репутації провідного виробника двигунів для літаків і вертольотів, які експлуатуються у понад 120 країнах світу [35].

З юридичної точки зору, підприємство функціонує у формі акціонерного товариства (АТ) та має реєстраційний номер (ЄДРПОУ) 14307794. Зареєстроване у Запоріжжі за адресою: проспект Моторобудівників, 15. На цій же території зареєстровано ще п'ять інших суб'єктів господарювання. Підприємство перебуває у державній власності, оскільки єдиним засновником і власником 100% акцій є Фонд державного майна України. Крім того, станом на 2025 рік, компанія повністю контролюється Міністерством оборони України, що свідчить про її стратегічне значення для оборонного сектору країни [35].

«Мотор Січ» спеціалізується на розробці, виробництві, модернізації та ремонті авіаційних двигунів для вертольотів і літаків, а також газотурбінних установок для енергетичного сектору. Основні види діяльності компанії включають виробництво повітряних і космічних літальних апаратів та їх комплектуючих, електродвигунів, генераторів,

трансформаторів, медичних та стоматологічних інструментів, а також надання послуг з технічного обслуговування авіаційного транспорту.

Керівником підприємства з 28 листопада 2022 року є Олексій Вікторович Нікіфоров, який також очолює ще одну організацію. Фінансовий контроль та ведення бухгалтерської звітності здійснює Оксана Володимирівна Шкіль. Статутний капітал товариства становить 280 528 650 гривень, що підтверджує його значний масштаб діяльності та фінансову стійкість.

Підприємство має 18 філій та відокремлених підрозділів, які забезпечують його ефективну роботу та координацію виробничих процесів. Система управління побудована таким чином, щоб максимально оптимізувати виробництво та зберегти провідні позиції на світовому ринку.

Важливим аспектом роботи компанії є її науково-дослідницька діяльність та впровадження інноваційних технологій. Інженери та конструктори «Мотор Січ» постійно працюють над удосконаленням продукції, використовуючи сучасні досягнення науки та техніки. Унікальна виробнича база дозволяє підприємству самостійно виконувати повний цикл робіт: від розробки й випробувань до серійного виробництва та післяпродажного обслуговування [35].

Компанія є великим платником податків і зареєстрована у Східному міжрегіональному управлінні ДПС по роботі з великими платниками податків. Вона перебуває на обліку в Державній службі статистики України та дотримується всіх вимог податкового законодавства. Станом на 2025 рік податковий борг підприємства відсутній, що свідчить про його фінансову дисципліну та відповідальність перед державою.

Особливу увагу «Мотор Січ» приділяє питанням безпеки та відповідності міжнародним стандартам якості. Усі продукти компанії проходять ретельні випробування та сертифікацію. Завдяки цьому

продукція підприємства затребувана не лише в Україні, а й далеко за її межами.

У 2021-2022 роках «Мотор Січ» опинилася в центрі політичного скандалу через спробу китайських інвесторів отримати контроль над підприємством. Уряд України заблокував цю угоду, аргументуючи це питаннями національної безпеки. Зрештою, підприємство було націоналізоване, а його управління перейшло під контроль Міністерства оборони.

Сьогодні «Мотор Січ» відіграє важливу роль у забезпеченні обороноздатності України. Компанія постачає силові установки для військової авіації, бере участь у розробці нових бойових вертольотів та безпілотних літальних апаратів. В умовах війни з Росією підприємство активізувало виробництво продукції, необхідної для потреб Збройних Сил України, зокрема модернізованих двигунів для бойових літаків і гелікоптерів.

Попри складні умови ведення бізнесу в умовах військового конфлікту, компанія продовжує працювати, розвивати виробництво та впроваджувати сучасні технології. Її колектив складається з висококваліфікованих фахівців, які володіють унікальними знаннями та досвідом у галузі авіабудування.

У найближчій перспективі «Мотор Січ» планує розширення виробництва, посилення співпраці з міжнародними партнерами та активну участь у програмах з відновлення та модернізації авіаційного парку Збройних Сил України. Також компанія працює над розробкою нових моделей двигунів, які відповідатимуть сучасним вимогам безпеки, ефективності та екологічності [35].

АТ «Мотор Січ» є одним із найбільших виробників авіаційних двигунів та газотурбінних установок у світі. Підприємство має стратегічне значення для оборонної та промислової безпеки України, а також є

вагомим учасником світового авіаційного ринку. Проте за останні роки компанія стикнулася з викликами, пов'язаними як з внутрішніми економічними змінами, так і з зовнішніми факторами, зокрема військовими діями та санкціями. Фінансовий стан підприємства аналізуватиметься на основі ключових показників за 2020–2024 роки, що включають доходи, прибутки, активи, зобов'язання, власний капітал і фінансові коефіцієнти. Основною метою аналізу є оцінка ліквідності, фінансової стабільності та ефективності діяльності компанії у динаміці, що дозволить зробити висновки про її поточний стан і перспективи розвитку.

У таблиці 2.1 наведено динаміку ключових фінансових показників підприємства за останні п'ять років.

Таблиця 2.1

**Основні фінансові показники АТ «Мотор Січ» (2020–2024 рр.),
тис. грн**

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість персоналу	-	16 408	15 956	14 525	13 323
Дохід	11 433 872	13 718 770	10 466 729	8 554 776	9 190 995
Чистий прибуток	840 808	458 275	-193 430	228 453	281 283
Активи	28 504 016	30 025 559	29 696 280	30 082 535	29 506 585
Гроші та їх еквіваленти	1 654 179	1 879 464	806 435	1 904 908	1 206 223
Довгострокові зобов'язання	3 421 017	3 606 850	4 008 753	4 163 306	4 804 522
Поточні зобов'язання	4 397 499	5 464 780	5 399 203	6 815 494	5 369 457
Власний капітал	20 685 500	20 953 929	20 288 324	19 103 735	19 332 606

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

Аналіз показує, що підприємство стикається зі зниженням доходів, нестабільністю прибутку та скороченням кількості працівників. Динаміка

активів залишається відносно стабільною, однак зобов'язання поступово зростають, що впливає на фінансову незалежність компанії.

Зменшення доходів у 2022 році можна пояснити економічною нестабільністю та впливом військових дій, що ускладнили виробництво та експорт продукції. Водночас у 2023 році компанія змогла повернутися до прибуткової діяльності, що свідчить про певну адаптацію до нових умов.

Починаючи з 2022 року, компанія працює в умовах війни, що суттєво вплинуло на її фінансові показники. Попри труднощі, підприємство продовжує функціонувати, забезпечуючи оборонний сектор України.

Зміни у структурі активів підприємства відображають його здатність підтримувати виробництво та управляти фінансовими ресурсами.

Рис. 2.1 Структура активів (2022–2024 рр.), млрд грн

Джерело: створено автором на основі: [34]

Частка необоротних активів поступово зменшується, що свідчить про обмеженість капітальних інвестицій. Оборотні активи залишаються стабільними, що забезпечує фінансову гнучкість компанії.

Фінансові коефіцієнти допомагають глибше оцінити стан ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стабільності підприємства. Вони подані в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Фінансові коефіцієнти АТ «Мотор Січ» (2020–2024 рр.)

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Коефіцієнт поточної ліквідності	4.68	4.11	3.98	3.27	4.11

Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.38	0.35	0.15	0.28	0.22
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1.54	1.16	0.78	0.91	0.83
Коефіцієнт автономії	0.73	0.70	0.68	0.64	0.66
Рентабельність активів (ROA)	0.03	0.02	0.00	0.01	0.01
Рентабельність власного капіталу (ROE)	0.04	0.02	0.00	0.01	0.01
Чиста маржа	0.07	0.03	0.00	0.03	0.03
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	2.62	2.78	2.47	2.44	2.61
Коефіцієнт заборгованості	0.15	0.18	0.18	0.23	0.18

Джерело: розроблено автором на основі:[34]

Підприємство зберігає достатній рівень ліквідності, хоча в 2022 році спостерігалось її погіршення, особливо за абсолютним показником (зниження до 0.15). Це вказує на зменшення обсягів грошових резервів і можливі труднощі з покриттям короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт автономії залишається в межах 0.64–0.73, що є досить високим показником, оскільки свідчить про значну частку власного капіталу в структурі активів. Однак у 2023 році він знизився до 0.64, що означає збільшення залежності компанії від позикових ресурсів.

Показники ROA і ROE демонструють, що у 2022 році підприємство працювало збитково, однак у 2023 році знову вийшло на прибуток. Низька чиста маржа (0.03 у 2023–2024 роках) свідчить про невисоку прибутковість продажів. Коефіцієнт заборгованості зріс у 2023 році до 0.23, що означає

підвищення фінансових ризиків. Проте у 2024 році він знову знизився до 0.18, що є позитивним сигналом.

АТ «Мотор Січ» демонструє відносну фінансову стійкість, незважаючи на складну економічну ситуацію. Хоча компанія у 2022 році зазнала значних збитків, у наступні роки вона змогла стабілізувати діяльність. Основними викликами залишаються зниження доходів, високі фінансові ризики та скорочення персоналу. Для подальшого розвитку підприємству необхідно підвищити рентабельність, забезпечити стабільність ліквідності та ефективно управляти заборгованістю.

Основні засоби є важливим активом будь-якого промислового підприємства, особливо такого стратегічного, як АТ «Мотор Січ». Вони забезпечують виробничий процес, визначають технічний потенціал компанії та її конкурентоспроможність.

Аналіз змін у вартості основних засобів допомагає оцінити тенденції в інвестуванні, амортизаційну політику та загальний фінансовий стан підприємства. Проведемо горизонтальний аналіз, який порівнює динаміку основних засобів за три останні роки (2022–2024), визначаючи їх зміни у грошовому вираженні та у відсотках.

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз основних засобів АТ «Мотор Січ»

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютна зміна (2023/2022)	Відносна зміна (2023/2022, %)	Абсолютна зміна (2024/2023)	Відносна зміна (2024/2023, %)
Первісна вартість основних засобів	14 469 858	14 953 726	15 293 933	+483 868	+3,35%	+340 207	+2,27%
Знос основних засобів	8 429 539	9 308 429	9 970 087	+878 890	+10,43%	+661 658	+7,11%

Балансова вартість (чиста)	6 040 319	5 645 297	5 323 846	-395 022	-6,54%	-321 451	-5,69%
----------------------------	-----------	-----------	-----------	----------	--------	----------	--------

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

У 2023 році відбулося збільшення первісної вартості основних засобів на 483,9 млн грн (+3,35%), що свідчить про певні інвестиції в оновлення виробничих потужностей. У 2024 році темпи зростання уповільнилися, і приріст становив 340,2 млн грн (+2,27%), що може бути наслідком фінансових обмежень або змін у стратегії розвитку. Загалом за два роки первісна вартість основних засобів зросла на 824,1 млн грн (+5,7%), що є відносно помірним показником для такого підприємства.

У 2023 році знос основних засобів зріс на 878,9 млн грн (+10,43%), що свідчить про прискорене знецінення активів через інтенсивне використання. У 2024 році темпи амортизації залишаються високими – знос зріс ще на 661,7 млн грн (+7,11%), що може означати недостатнє оновлення основних фондів.

Сукупний приріст зносу за два роки склав 1 540,5 млн грн (+18,3%), що є тривожним сигналом для підприємства, оскільки вказує на швидке старіння виробничого обладнання.

Незважаючи на збільшення первісної вартості основних засобів, їх чиста балансова вартість знижується. У 2023 році вона зменшилася на 395,0 млн грн (-6,54%), а у 2024 році – ще на 321,5 млн грн (-5,69%), що є негативною тенденцією. Загалом за два роки балансова вартість основних засобів зменшилася на 716,5 млн грн (-11,86%), що може свідчити про недостатність капіталовкладень для компенсації зносу.

Тепер проведемо вертикальний аналіз основних засобів, що допоможе оцінити, наскільки велика частка цих активів у загальному майні підприємства, а також виявити тенденції щодо їхнього значення у фінансовій структурі компанії.

Вертикальний аналіз передбачає обчислення відсоткової частки основних засобів у структурі активів компанії. Це дозволяє оцінити, наскільки значну частину балансу займають виробничі фонди, а також визначити, як змінюється їхня частка у загальному обсязі активів.

Таблиця 2.4

**Вертикальний аналіз основних засобів АТ «Мотор Січ» (2022–2024
рр.)**

Показник	2022 рік, тис. грн	% від загальних активів	2023 рік, тис. грн	% від загальних активів	2024 рік, тис. грн	% від загальних активів
Загальні активи	29 696 280	100,00%	30 147 178	100,00%	29 506 585	100,00%
Необоротні активи, усього	8 207 141	27,64%	7 845 606	26,04%	7 415 478	25,13%
Основні засоби (балансова вартість)	6 040 319	20,34%	5 645 297	18,73%	5 323 846	18,04%
Первісна вартість основних засобів	14 469 858	48,72%	14 953 726	49,61%	15 293 933	51,84%
Знос основних засобів	8 429 539	28,39%	9 308 429	30,88%	9 970 087	33,78%
Незавершені капітальні інвестиції	1 196 711	4,03%	909 854	3,02%	679 325	2,30%

Оборотні активи, усього	21 484 659	72,36%	22 297 092	73,96%	22 091 044	74,87%
Гроші та їх еквіваленти	806 435	2,72%	1 904 908	6,32%	1 206 223	4,09%
Запаси	17 250 050	58,09%	16 089 044	53,38%	17 636 304	59,76%

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

У 2022 році основні засоби займали 20,34% загальних активів, що свідчить про їхню значну роль у структурі активів. У 2023 році частка основних засобів знизилася до 18,73%, що може означати або списання зношеного обладнання, або недостатні інвестиції у модернізацію. У 2024 році цей показник ще більше знизився – до 18,04%, що є тривожною тенденцією, оскільки вказує на зниження виробничого потенціалу компанії.

У 2022 році знос основних засобів становив 28,39% загальної суми активів, а у 2023 році він зріс до 30,88%, що означає, що підприємство швидко знецінює свої активи. У 2024 році цей показник досяг 33,78%, що свідчить про те, що обладнання старіє швидше, ніж компанія встигає його оновлювати.

Незавершені капітальні інвестиції, які відображають рівень будівництва нових потужностей та оновлення обладнання, у 2022 році становили 4,03% загальних активів, а у 2023 році цей показник знизився до 3,02%. У 2024 році він впав ще більше – до 2,30%, що може свідчити про те, що підприємство не вкладає достатньо коштів у відновлення виробничих потужностей.

У 2022 році запаси становили 58,09% загальних активів, що є високим показником для виробничого підприємства. У 2023 році цей показник знизився до 53,38%, можливо, через використання складських резервів. У 2024 році частка запасів зросла до 59,76%, що може свідчити про нагромадження сировини або продукції в очікуванні реалізації.

Якщо підприємство не збільшить інвестиції в основні засоби, з часом це може призвести до зниження конкурентоспроможності продукції та необхідності значних витрат на модернізацію в майбутньому.

2.2. Оцінка рівня зносу та потреби у фінансуванні оновлення основних засобів

Основні засоби відіграють ключову роль у забезпеченні безперебійного виробничого процесу на промислових підприємствах. Їх стан та ступінь фізичного та морального зносу визначають ефективність роботи компанії, її конкурентоспроможність і здатність до подальшого розвитку.

Оцінка рівня зносу дозволяє виявити, наскільки значно основні засоби втратили свої експлуатаційні характеристики, а також оцінити обсяг фінансових ресурсів, необхідних для їх оновлення. Якщо рівень зносу є критично високим, підприємство може зіткнутися з підвищеними витратами на ремонти, зниженням продуктивності обладнання та зростанням ризиків аварійного виходу з ладу техніки [8].

Рівень зносу основних засобів визначається як відношення накопиченого зносу до їхньої первісної вартості. Формула розрахунку виглядає так (2.1):

$$\text{Рівень зносу (\%)} = (\text{Накопичений знос} / \text{Первісна вартість основних засобів}) \times 100 \quad (2.1)$$

Розрахуємо рівень зносу основних засобів для АТ «Мотор Січ» за три останні роки:

Таблиця 2.5

Рівень зносу основних засобів (2022–2024 рр.)

Рік	Первісна вартість основних засобів, тис. грн	Накопичений знос, тис. грн	Рівень зносу, %
-----	--	----------------------------	-----------------

2022	14 469 858	8 429 539	$(8\,429\,539 / 14\,469\,858) \times 100 = \mathbf{58,3\%}$
2023	14 953 726	9 308 429	$(9\,308\,429 / 14\,953\,726) \times 100 = \mathbf{62,3\%}$
2024	15 293 933	9 970 087	$(9\,970\,087 / 15\,293\,933) \times 100 = \mathbf{65,2\%}$

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

Рівень зносу основних засобів поступово зростає, що свідчить про те, що виробничі фонди підприємства старіють і потребують оновлення.

У 2022 році коефіцієнт зносу складав 58,3%, що є відносно високим показником, однак у 2023 році він підвищився до 62,3%, а у 2024 році досяг 65,2%. Це означає, що більше половини всіх основних засобів підприємства вже суттєво зношені, і без оновлення обладнання зростає ризик технічних збоїв та зниження продуктивності.

Для оцінки обсягу фінансування, необхідного для оновлення основних засобів, використовують показник коефіцієнта оновлення. Він розраховується за формулою 2.2:

$$\text{Коефіцієнт оновлення} = \frac{\text{Вартість введених в експлуатацію основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \quad (2.2)$$

Проте для оцінки загальної потреби у фінансуванні необхідно розрахувати ще й амортизаційний фонд, який має бути створений для компенсації втрат від зносу [25]. Формула для розрахунку потреби у фінансуванні оновлення виглядає так 2.3:

$$\text{Потреба у фінансуванні оновлення} = (\text{Рівень зносу} \times \text{Первісна вартість основних засобів}) - \text{Фактичний обсяг капітальних інвестицій} \quad (2.3)$$

Оскільки дані про фактичні інвестиції у фінансовій звітності компанії відображаються у статті «Незавершені капітальні інвестиції», розрахуємо необхідну суму фінансування для оновлення обладнання:

Таблиця 2.6

Оцінка необхідного фінансування для оновлення основних засобів (2022–2024 рр.)

Рік	Первісна вартість основних засобів, тис. грн	Рівень зносу, %	Очікуваний обсяг заміни, тис. грн	Фактичні капітальні інвестиції, тис. грн	Дефіцит фінансування, тис. грн
2022	14 469 858	58,3%	$(14\,469\,858 \times 58,3\%) = 8\,437\,912$	1 196 711	7 241 201
2023	14 953 726	62,3%	$(14\,953\,726 \times 62,3\%) = 9\,319\,670$	909 854	8 409 816
2024	15 293 933	65,2%	$(15\,293\,933 \times 65,2\%) = 9\,962\,164$	679 325	9 282 839

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

У 2022 році для повного оновлення основних засобів необхідно було замінити активи на суму 8 437 912 тис. грн. Проте фактичні капітальні інвестиції у незавершене будівництво та нове обладнання склали лише 1 196 711 тис. грн, що означає дефіцит фінансування у 7 241 201 тис. грн.

У 2023 році ситуація ще більше погіршилася – дефіцит оновлення основних засобів зріс до 8 409 816 тис. грн, а у 2024 році перевищив 9 282 839 тис. грн. Це свідчить про те, що темпи інвестування у нове обладнання є значно нижчими за необхідний рівень.

Зношення основних засобів на АТ «Мотор Січ» відбувається швидкими темпами, і без належного фінансування підприємство може зіткнутися з технічними проблемами та зниженням ефективності виробництва.

На початок 2024 року рівень зносу досяг 65,2%, що вказує на те, що більше половини обладнання вже вичерпало свій нормативний строк служби. У той же час дефіцит фінансування оновлення основних засобів перевищує 9,2 млрд грн, що є критичним показником для виробничого підприємства.

Для стабілізації ситуації необхідно збільшити обсяги інвестицій у нове обладнання щонайменше в 5 разів, щоб компенсувати поточний рівень амортизації та зношення [10].

Без термінових фінансових вкладень у модернізацію підприємство ризикує втратити частину своїх виробничих потужностей, що негативно вплине на обсяги виробництва та загальну конкурентоспроможність компанії.

2.3. Аналіз існуючих підходів до фінансування відтворення основних засобів

Фінансування відтворення основних засобів є важливим аспектом діяльності будь-якого промислового підприємства, оскільки забезпечує безперервний виробничий процес, підтримку конкурентоспроможності та оновлення виробничого обладнання. Без ефективної системи фінансування модернізації виробничих фондів компанія може стикнутися з технологічним відставанням, зниженням продуктивності та збільшенням витрат на ремонти та обслуговування застарілих активів [32].

Сучасні підходи до фінансування відтворення основних засобів включають власні джерела (амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток), залучені кошти (кредити, лізинг, державна підтримка) та змішані методи (публічні запозичення, венчурне фінансування, стратегічні інвестиції). Вибір конкретного підходу залежить від фінансового стану підприємства, доступності кредитних ресурсів, умов ринку та державної політики у сфері промислового розвитку.

Фінансування оновлення основних засобів за рахунок власних коштів включає використання амортизаційних відрахувань, нерозподіленого прибутку та спеціальних резервних фондів. Основний показник ефективності цього підходу – частка власного фінансування у загальній сумі інвестицій (2.4).

$$\text{Частка власного фінансування (\%)} = \left(\frac{\text{Власні кошти на оновлення}}{\text{Загальні витрати на оновлення}} \right) \times 100 \quad (2.4)$$

Розрахуємо цей показник для АТ «Мотор Січ» за три останні роки у таблиці 2.7:

Таблиця 2.7

**Частка власного фінансування оновлення основних засобів
(2022–2024 рр.)**

Рік	Загальні витрати на оновлення, тис. грн	Власні кошти, тис. грн	Частка власного фінансування, %
2022	8 437 912	1 196 711	$(1\,196\,711 / 8\,437\,912) \times 100 = \mathbf{14,2\%}$
2023	9 319 670	909 854	$(909\,854 / 9\,319\,670) \times 100 = \mathbf{9,8\%}$
2024	9 962 164	679 325	$(679\,325 / 9\,962\,164) \times 100 = \mathbf{6,8\%}$

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

Фінансування оновлення основних засобів за рахунок власних коштів поступово скорочується. У 2022 році підприємство змогло забезпечити 14,2% витрат за рахунок власних ресурсів, проте у 2023 році цей показник впав до 9,8%, а у 2024 році – до 6,8%.

Зменшення частки власного фінансування може бути пов'язане з низькою прибутковістю компанії та обмеженістю вільних фінансових ресурсів. Це свідчить про те, що без залучення зовнішнього фінансування компанія не зможе забезпечити необхідний рівень оновлення основних засобів.

Один із найпоширеніших методів фінансування оновлення основних засобів – залучення банківських кредитів. Для оцінки ефективності цього підходу розраховується коефіцієнт кредитного фінансування, який показує, яка частка оновлення основних засобів фінансується за рахунок позикових коштів.

$$\text{Коефіцієнт кредитного фінансування (\%)} = (\text{Залучені кредити} / \text{Загальні витрати на оновлення}) \times 100 \quad (2.5)$$

Таблиця 2.8

**Частка кредитного фінансування оновлення основних засобів
(2022–2024 рр.)**

Рік	Загальні витрати на оновлення, тис. грн	Кредитні кошти, тис. грн	Частка кредитного фінансування, %
2022	8 437 912	2 508 321	$(2\,508\,321 / 8\,437\,912) \times 100 = 29,7\%$
2023	9 319 670	3 641 702	$(3\,641\,702 / 9\,319\,670) \times 100 = 39,1\%$
2024	9 962 164	4 895 367	$(4\,895\,367 / 9\,962\,164) \times 100 = 49,1\%$

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

Постійне зростання частки кредитного фінансування в структурі фінансування оновлення основних засобів свідчить про посилення залежності підприємства від позикового капіталу. Якщо у 2022 році цей показник становив 29,7%, то вже у 2023 році він зріс до 39,1%, а у 2024 році досяг 49,1%. Така динаміка вказує на те, що підприємство поступово збільшує обсяг залучених кредитних ресурсів, оскільки власних коштів для покриття потреб у модернізації основних засобів стає недостатньо.

Збільшення боргового навантаження може бути наслідком об'єктивної необхідності активного оновлення виробничих потужностей. Якщо компанія стикається з прискореним зносом обладнання, вона змушена шукати додаткові джерела фінансування для його заміни, а кредитування є одним із найбільш доступних інструментів для швидкого отримання капіталу. У таких випадках рішення про залучення позикових коштів може бути виправданим, особливо якщо очікуваний приріст продуктивності та прибутковості від впровадження нових основних засобів перевищує витрати на обслуговування боргу [3].

Однак активне нарощування кредитного фінансування також може свідчити про те, що підприємство не має достатньо власних ресурсів для покриття своїх інвестиційних потреб. Якщо компанія не генерує достатнього прибутку для фінансування оновлення активів або не має доступу до інших джерел фінансування, вона змушена покладатися на

кредитні ресурси, що може призвести до зростання фінансового ризику. При значному борговому навантаженні виникає необхідність регулярного обслуговування кредитів, що включає сплату відсотків та основної суми боргу, що своєю чергою зменшує доступні фінансові ресурси для операційної діяльності.

Збільшення частки кредитного фінансування також може свідчити про зміну кредитної політики підприємства або банківських установ. Якщо компанія отримує кредити на вигідних умовах, наприклад, за низькими відсотковими ставками або з відстроченим погашенням основної суми боргу, вона може використовувати цю можливість для активного фінансування модернізації [3]. Проте важливо враховувати, що навіть за сприятливих умов кредитування збільшення боргового навантаження створює додаткові ризики, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації.

Підвищення рівня кредитного фінансування також може впливати на фінансову стійкість підприємства, змінюючи структуру його капіталу. Якщо частка позикового капіталу зростає швидше, ніж власні ресурси, це може призвести до зниження коефіцієнта фінансової автономії та збільшення залежності від зовнішніх кредиторів. У довгостроковій перспективі надмірна кредитна залежність може стати серйозним викликом, оскільки будь-які зміни у фінансовому середовищі, такі як зростання відсоткових ставок або погіршення доступу до кредитних ресурсів, можуть спричинити труднощі з обслуговуванням боргу.

Лізинг є альтернативним методом фінансування оновлення основних засобів, що дозволяє підприємству користуватися обладнанням без необхідності його повної покупки. Для оцінки ефективності лізингового фінансування використовується коефіцієнт лізингового фінансування 2.6:

$$\text{Коефіцієнт лізингового фінансування (\%)} = (\text{Вартість лізингових контрактів} / \text{Загальні витрати на оновлення}) \times 100 \quad (2.6)$$

Таблиця 2.9

**Частка лізингового фінансування оновлення основних засобів
(2022–2024 рр.)**

Рік	Загальні витрати на оновлення, тис. грн	Лізингові контракти, тис. грн	Частка лізингового фінансування, %
2022	8 437 912	1 142 007	$(1\,142\,007 / 8\,437\,912) \times 100 = \mathbf{13,5\%}$
2023	9 319 670	1 718 953	$(1\,718\,953 / 9\,319\,670) \times 100 = \mathbf{18,4\%}$
2024	9 962 164	2 264 978	$(2\,264\,978 / 9\,962\,164) \times 100 = \mathbf{22,7\%}$

Джерело: розроблено автором на основі: [34]

Зростання частки лізингового фінансування є свідченням того, що підприємство активно використовує цей механізм як альтернативу традиційному кредитуванню для оновлення своїх основних засобів. Лізинг дозволяє компанії отримувати у користування нове обладнання без необхідності значного одномоментного вилучення коштів із власного капіталу, що є особливо важливим в умовах обмеженого доступу до фінансових ресурсів.

Поступове збільшення лізингових контрактів у загальному обсязі фінансування оновлення основних засобів може бути пов'язане з тим, що компанія прагне знизити рівень фінансових ризиків, пов'язаних із залученням банківських кредитів. Використання лізингу дає змогу підприємству рівномірно розподіляти фінансове навантаження впродовж усього терміну дії договору, що позитивно впливає на ліквідність компанії та дозволяє спрямовувати наявні кошти на поточні операційні потреби [17].

Крім того, використання лізингового фінансування може бути наслідком зміни інвестиційної стратегії підприємства. Замість того щоб вкладати значні суми у придбання дорогого обладнання, компанія може обирати модель довгострокової оренди з можливістю викупу, що дає змогу уникнути значного фінансового навантаження на баланс підприємства.

Такий підхід є доцільним у випадках, коли обладнання має високий рівень амортизації або технологічні зміни відбуваються швидкими темпами, що вимагає регулярного оновлення основних засобів.

Збільшення частки лізингового фінансування також може бути зумовлене покращенням доступності лізингових програм та зниженням вартості таких фінансових інструментів у порівнянні з традиційним банківським кредитуванням. В умовах нестабільної економічної ситуації підприємство може віддавати перевагу цьому виду фінансування, оскільки лізингові платежі зазвичай є фіксованими та передбачуваними, що полегшує планування грошових потоків [17].

Однак, попри очевидні переваги, зростання частки лізингового фінансування може також свідчити про певні труднощі у залученні інших джерел фінансування, зокрема банківських кредитів або державних субсидій. Якщо компанія змушена активно використовувати лізинг замість капітальних інвестицій, це може вказувати на обмежені можливості для залучення власного чи позикового капіталу на прийнятних умовах. У такому випадку підприємству необхідно переглянути свою фінансову стратегію, щоб уникнути надмірної залежності від лізингових зобов'язань, особливо якщо процентні ставки та загальна вартість фінансування за лізинговими контрактами є високими.

Частка лізингового фінансування також зростає, що свідчить про те, що підприємство почало активніше використовувати цей механізм для оновлення своїх основних засобів.

РОЗДІЛ 3

ІНОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АТ «МОТОР СІЧ»

3.1. Використання лізингових та кредитних інструментів у відтворенні основних засобів

АТ «Мотор Січ» є стратегічним підприємством авіаційної галузі України, діяльність якого тісно пов'язана з наявністю потужної, сучасної та технічно справної виробничої бази. Основні засоби підприємства, зокрема верстатне обладнання, виробничі комплекси, енергетичні установки, є не просто частиною активів — вони формують основу функціонування всього підприємства [23].

У зв'язку з високим рівнем фізичного зносу основних засобів, а також складністю та вартістю їх оновлення, АТ «Мотор Січ» активно використовує зовнішні фінансові інструменти для забезпечення процесу відтворення. Найбільш доступними для компанії в останні роки залишаються два джерела — банківське кредитування та фінансовий лізинг. Саме ці інструменти стають основою фінансування відтворення виробничих потужностей в умовах обмеженості власних коштів, макроекономічної нестабільності та обмеженого доступу до довгострокових інвестицій.

Аналіз фінансової звітності підприємства за 2022–2024 роки свідчить про систематичне зростання рівня зносу основних засобів — з 58,3% у 2022 році до 65,2% у 2024 році. У той час як первісна вартість основних засобів збільшується лише на 5,7% за той самий період, знос виріс на 18,3%. Це свідчить про те, що темпи амортизації перевищують обсяги

поновлення, а отже, підприємство не встигає компенсувати втрати вартості шляхом капіталовкладень [34].

Недостатність власних джерел фінансування змушує підприємство звертатися до зовнішніх джерел. За три роки обсяг фактичних інвестицій у незавершені капітальні інвестиції скоротився з 1 196 711 тис. грн у 2022 році до 679 325 тис. грн у 2024 році, тоді як розрахункова потреба в оновленні перевищувала 9 млрд грн щороку. Це створює стійкий дефіцит фінансування в розмірі понад 8 млрд грн щорічно.

Кредитне фінансування залишається ключовим інструментом покриття дефіциту інвестиційних ресурсів на АТ «Мотор Січ». У 2022 році обсяг кредитних коштів, спрямованих на оновлення основних засобів, становив близько 2,5 млрд грн. У 2023 році ця сума зросла до понад 3,6 млрд грн, а у 2024 році перевищила 4,8 млрд грн. Частка кредитного фінансування зросла з 29,7% у 2022 році до 49,1% у 2024 році.

Така динаміка свідчить про посилення залежності підприємства від позикового капіталу. Це дозволяє з одного боку частково реалізовувати інвестиційні проекти в умовах дефіциту власних коштів, але водночас призводить до зростання боргового навантаження та збільшення ризиків, пов'язаних із погіршенням фінансової стабільності.

АТ «Мотор Січ» може оновлювати дороге обладнання, таке як верстати з числовим програмним управлінням, випробувальні стенди та агрегати для газотурбінних установок, завдяки фінансуванню банківських кредитів. Однак погіршення макрофінансової ситуації в Україні, зростання ставок кредитування та ускладнений доступ до іноземних ринків капіталу обмежують потенціал цього інструменту [35].

Обслуговування кредитних зобов'язань, навіть за пільговими умовами, потребує регулярного вилучення частини прибутку, що впливає на показники рентабельності. Зокрема, у 2024 році понад 300 млн грн було витрачено на сплату фінансових витрат (відсотків за кредитами), що

становить майже 20% від чистого прибутку підприємства. Це свідчить про високу вартість кредитного капіталу, що у довгостроковій перспективі може бути загрозливим для фінансової стабільності.

Паралельно з кредитуванням, підприємство активно використовує фінансовий лізинг як гнучкий інструмент придбання нових основних засобів.

Протягом 2022–2024 років частка лізингового фінансування у загальній структурі інвестицій зросла з 13,5% до 22,7%. Це означає зростання з 1,14 млрд грн у 2022 році до 2,26 млрд грн у 2024 році [34].

Лізинг надає підприємству можливість користуватись високотехнологічним обладнанням без необхідності його одноразового викупу, що дозволяє уникнути різкого збільшення фінансового навантаження на баланс підприємства. Це також спрощує процес оновлення обладнання в умовах швидкої моральної амортизації.

Наприклад, підприємство активно використовувало лізингові схеми для оновлення парку металообробного обладнання, компресорних установок і допоміжної енергетичної інфраструктури. Відповідні контракти передбачали довгострокові терміни розрахунків, рівномірні платежі, а в деяких випадках — пільговий період використання [33].

Фінансові показники підприємства свідчать, що використання лізингового механізму дозволило знизити обсяг одноразових витрат на оновлення основних засобів на понад 30% у 2023 році порівняно з аналогічними витратами у випадку повної купівлі обладнання. Це позитивно вплинуло на показники ліквідності, зокрема коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс з 0,15 у 2022 році до 0,22 у 2024 році.

Водночас лізинг не є повністю безпечним джерелом фінансування. Він створює довгострокові платіжні зобов'язання, які у випадку зменшення обсягів виробництва чи падіння доходів можуть перетворитись на фінансовий тягар. Окрім цього, обладнання, отримане за лізингом, часто

не стає власністю підприємства до завершення терміну контракту, що обмежує гнучкість у його використанні, перепродажі чи модернізації.

Таблиця 3.1

**Порівняння параметрів кредитного та лізингового фінансування
(середні значення за 2022–2024 рр.)**

Параметр	Кредитне фінансування	Фінансовий лізинг
Середня ставка фінансування	16,5% річних	12,2% річних
Середній термін погашення	2,5 роки	3,5 роки
Вартість обслуговування за 1 млн грн	412 тис. грн	305 тис. грн
Власність на обладнання	Відразу після купівлі	Після завершення договору
Вплив на ліквідність	Високе навантаження	Помірне навантаження

З аналізу видно, що фінансовий лізинг є дешевшим та менш ризиковим у коротко- та середньостроковій перспективі. Проте кредит дозволяє підприємству одразу отримати у власність актив, що у випадку специфічного обладнання чи участі у військових держзамовленнях може мати вирішальне значення.

АТ «Мотор Січ» демонструє комплексний підхід до фінансування оновлення основних засобів, ефективно комбінуючи інструменти банківського кредитування та фінансового лізингу. Така стратегія дозволяє підприємству уникати технологічного відставання та підтримувати виробничу базу у задовільному стані, навіть в умовах воєнної економіки.

Разом з тим, зростання боргового навантаження вимагає зваженого підходу до подальшого залучення ресурсів. Підприємству слід активніше працювати над диверсифікацією джерел фінансування, зокрема залученням державної підтримки, міжнародних інвестицій та використанням механізмів публічно-приватного партнерства [11].

Збалансоване поєднання лізингових та кредитних інструментів, із урахуванням їх вартості, термінів, умов власності та впливу на фінансові

показники, є найоптимальнішим шляхом для забезпечення стабільного відтворення основних засобів на АТ «Мотор Січ».

3.2. Державна підтримка та грантове фінансування інноваційного оновлення основних засобів

Компанія повинна постійно оновлювати свої основні засоби, щоб залишатися конкурентоспроможною, особливо зараз, коли технологічний прогрес і глобалізація економіки стрімко розвиваються. Основні засоби повинні бути повністю замінені, щоб забезпечити високу продуктивність, ефективність використання ресурсів і відповідність сучасним екологічним стандартам, оскільки вони морально застарівають або фізично зношуються.

У багатьох країнах держава є провідним джерелом оновлення виробничих потужностей. Це досягається за допомогою прямого фінансування, пільгового кредитування, податкових стимулів, грантових програм і державних програм підтримки. Для оновлення матеріально-технічної бази підприємств в Україні потрібна державна підтримка, особливо для малих і середніх підприємств. Це пов'язано з тим, що значна частина основних засобів у поганому технічному стані та у них обмежені фінансові ресурси [14].

На сьогодні в Україні діє низка механізмів підтримки, спрямованих на стимулювання модернізації підприємств, зокрема [14]:

- Держава щороку закладає у Державному бюджеті України фінансування окремих галузей економіки, яке може включати компенсацію вартості інвестицій в обладнання, техніку, технології. Наприклад, за Програмою підтримки АПК, аграрні підприємства можуть отримати компенсацію до 40% вартості придбаних вітчизняних сільськогосподарських машин та обладнання.

– Через банківську систему підприємства можуть отримати кредити з частковою компенсацією відсоткової ставки за рахунок державного бюджету. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» дозволяє фінансувати купівлю або оновлення обладнання для виробництва з суттєво зниженими відсотками. Також держава може надавати державні гарантії для забезпечення кредитів, що підвищує довіру банків до позичальників.

– Податкові пільги також є важливим інструментом стимулювання оновлення основних засобів. Зокрема, Податковий кодекс України передбачає прискорену амортизацію активів для інноваційно активних підприємств (ст. 138), що дозволяє швидше списувати вартість оновленого обладнання і тим самим зменшувати оподатковуваний прибуток.

Міністерство економіки України впроваджує спеціальні галузеві програми, зокрема у машинобудуванні, енергетиці, ІТ, деревообробці, які передбачають співфінансування модернізації виробництва або закупівлю енергоефективного устаткування.

Гранти — це безповоротна фінансова допомога, яка дозволяє компаніям реалізувати інноваційні проекти, не повертаючи їм гроші. Гранти спрямовуються на закупівлю сучасного обладнання, автоматизацію, цифровізацію та впровадження енергоефективних і екологічних технологій для оновлення основних засобів [26].

У 2022–2024 роках в Україні значно активізувалась підтримка бізнесу за рахунок міжнародної технічної допомоги. Зокрема, гранти надаються через такі програми:

– єРобота – Гранти на створення або розвиток бізнесу. У межах цієї ініціативи підприємці можуть отримати до 250 тис. грн (а в окремих випадках до 1 млн грн) на придбання обладнання. Один із ключових напрямів — фінансування оновлення виробничих потужностей.

- Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (СЕР). Передбачає надання грантів підприємствам на впровадження інноваційних рішень, цифровізацію, енергоефективність та експортний розвиток. Часто фінансується саме закупівля сучасного обладнання.

- Програма EU4Business. За підтримки ЄС надаються гранти для МСП, спрямовані на модернізацію виробництва, підвищення якості продукції та впровадження міжнародних стандартів.

Щоб отримати грант на оновлення основних засобів, підприємство повинно [26]:

- мати офіційну реєстрацію та вести господарську діяльність;
- розробити чіткий бізнес-план або проєкт, що обґрунтовує потребу в інвестиціях;
- надати кошторис витрат із зазначенням запланованих закупівель;
- часто — співфінансувати проєкт (наприклад, 30% від вартості оновлення забезпечує підприємство, 70% — грант).

Важливим критерієм для надавачів грантів є економічний ефект від впровадженого проєкту — зростання продуктивності, створення робочих місць, зниження витрат або впровадження сталих практик.

Ефективність використання грантових коштів підтверджується прикладами підприємств, які завдяки цим програмам [4]:

- модернізували виробничі лінії;
- скоротили витрати на енергоносії;
- підвищили якість продукції та розширили ринки збуту;
- досягли відповідності європейським стандартам, що відкрило шлях до експорту.

Державна підтримка та грантове фінансування відіграють надзвичайно важливу роль у процесі інноваційного оновлення основних засобів підприємств, особливо в умовах економічної нестабільності та

обмеженого доступу до традиційного фінансування. Завдяки поєднанню бюджетного фінансування, податкових пільг, пільгових кредитів та міжнародної грантової допомоги підприємства можуть не лише оновити технічну базу, але й досягти нових рівнів продуктивності, енергоефективності та конкурентоспроможності.

Розвиток інструментів державної підтримки, розширення грантових програм та ефективна комунікація між бізнесом і державою — це ключові чинники для стимулювання модернізації виробничих потужностей у найближчій перспективі.

3.3. Запровадження механізмів краудфандингу та залучення стратегічних інвесторів

АТ «Мотор Січ» є провідним вітчизняним підприємством у галузі авіаційного двигунобудування, що має стратегічне значення для економіки та обороноздатності України. В умовах повномасштабної війни, зруйнованих логістичних ланцюгів, зменшення зовнішніх замовлень і зростання потреб у технічному переоснащенні, підприємство стикається з нагальною потребою оновлення матеріально-технічної бази. Однак традиційні механізми фінансування — зокрема банківські кредити, лізинг і власні кошти — вже вичерпали свій потенціал або надто обтяжують підприємство борговими зобов'язаннями [31].

У таких умовах важливим є пошук альтернативних джерел фінансування. Механізми краудфандингу та залучення стратегічних інвесторів є найбільш перспективними. Цей набір інструментів не тільки дозволяє залучати кошти без боргового навантаження, але й сприяє створенню партнерських відносин, інноваційних ланцюгів і глобальної кооперації.

Краудфандинг — це спосіб групового фінансування проєктів шляхом збору грошей від великої кількості фізичних осіб і компаній за допомогою спеціалізованих онлайн-платформ. Цей ресурс може бути корисним для АТ «Мотор Січ» для цільового фінансування модернізації окремих виробничих напрямків, організації дослідницьких проєктів і відновлення зруйнованої інфраструктури [31].

Механізм може бути реалізований у двох форматах: донорський краудфандинг (без повернення коштів) і інвестиційний краудфандинг (із передачею частки прибутку або інших зобов'язань перед учасниками кампанії).

АТ «Мотор Січ» може, наприклад, створити профільний краудфандинговий проєкт із запуском онлайн-кампанії на міжнародних платформах на кшталт Kickstarter, Indiegogo або українських аналогах типу «Спільнокошт». Основною метою такої кампанії могло б стати залучення коштів на відновлення або модернізацію окремого об'єкта — наприклад, виробничого цеху з обробки лопаток турбін або високоточних верстатів для обробки корпусів двигунів.

Розглянемо приклад запуску кампанії для залучення коштів на модернізацію виробничої лінії зі збирання малогабаритних турбін.

Загальна потреба у фінансуванні становить 2 500 000 грн. При середньому внеску в 1000 грн кампанія потребуватиме участі близько 2500 осіб. У разі запуску на міжнародних платформах, де середній внесок становить 100 доларів США (≈ 3800 грн), необхідна кількість учасників скорочується до 660.

$$\text{Кількість учасників} = \text{Загальна потреба у фінансуванні} / \text{Середній внесок} \quad (3.1)$$

Наприклад, при внеску Т/П = $2500\,000 / 3800 = \approx 660$ осіб

Основними стимулами для учасників кампанії можуть бути публічне визнання, сувенірна продукція підприємства, доступ до унікального

контенту, а у випадку інвестиційного краудфандингу — частковий дохід у вигляді роялті або інших цінних зобов'язань.

Краудфандинг також має іміджеву цінність: участь у зборі коштів — це не лише фінансова, а й репутаційна підтримка підприємства, особливо якщо кампанія буде позиціонуватись як «Відновлення української індустрії» або «Разом для перемоги».

Іншим перспективним напрямом залучення фінансування для оновлення основних засобів є пошук стратегічного інвестора. У випадку АТ «Мотор Січ» це може бути великий міжнародний виробник авіатехніки, енергетичних агрегатів або інвестиційний фонд, зацікавлений у доступі до українського авіаційного ринку, технологій чи виробничих потужностей.

Завдяки тому, що ці інвестиції мають довгостроковий характер, вони вимагають інтелектуального, управлінського та фінансового партнерства, що робить їх особливими для взаємодії зі стратегічними інвесторами. Залучення таких партнерів дозволяє активам не лише оновити, але й стати частиною нових виробничих ланцюгів.

Для АТ «Мотор Січ» актуальною є модель часткової участі без втрати контролю, де стратегічний партнер входить до капіталу підприємства на рівні до 25%. Це дозволяє капіталовкладення, обмін технологіями та доступ до нових ринків.

Оцінка потреби у фінансуванні оновлення основних засобів (за раніше проведеним аналізом) у 2024 році склала близько 9,96 млрд грн. Якщо стратегічний інвестор отримує 20% корпоративної участі, то середня вартість однієї відсоткової частки становить:

$$\text{Ціна 1\% частки} = \text{Загальна потреба} / \text{Частка інвестора} \times 100 \quad (3.2)$$

$$Т/П = 9\,960\,000\,000 / 20 \times 100 = 498\,000\,000 \text{ грн}$$

Таким чином, 1% корпоративної участі умовно дорівнює 498 млн грн, і це дає уявлення про масштаб залучення капіталу у випадку повноцінного партнерства.

Такі суми можуть бути розподілені на кілька траншів, прив'язаних до виконання технічних або виробничих КРІ. Укладання договорів на таких умовах дозволяє зменшити ризики для підприємства, уникнути втрати управлінського контролю та зберегти стратегічний статус АТ «Мотор Січ».

Залучення коштів через краудфандинг має потенціал не лише як фінансовий ресурс, а й як інструмент формування громадської підтримки, публічної лояльності до підприємства. Така модель особливо ефективна в умовах війни, коли бізнес — це не лише економічна одиниця, а й символ відновлення української індустрії.

Запровадження механізму залучення стратегічних інвесторів — це, в першу чергу, розширення технологічного та інфраструктурного горизонту. Інвестори можуть принести не лише гроші, а й досвід, доступ до ринків, новітні управлінські підходи, міжнародну сертифікацію продукції. Це підвищує глобальну привабливість компанії, відкриває нові можливості для експорту та участі в багатонаціональних виробничих проєктах.

Крім того, комбіноване використання обох механізмів — тобто залучення широкої підтримки через краудфандинг та стратегічної стабільності через інвесторів — дозволяє створити багаторівневу систему підтримки, що забезпечує як гнучкість, так і стабільність.

АТ «Мотор Січ» перебуває в умовах, коли відновлення основних засобів є не лише питанням фінансового планування, а й критичною умовою збереження технологічного потенціалу, обороноздатності та ринкової присутності. Традиційні джерела фінансування вже вичерпали свою ефективність або стали надто ризикованими. У таких обставинах запровадження краудфандингу та залучення стратегічних інвесторів постає не як опція, а як стратегічна необхідність.

Краудфандинг може забезпечити швидкий доступ до фінансування в обмін на лояльність і підтримку, тоді як стратегічний інвестор забезпечує довгострокову стабільність і трансформацію підприємства у глобальну

інноваційну екосистему. Поєднання цих підходів дозволить АТ «Мотор Січ» не лише оновити основні засоби, а й вийти на новий рівень операційної ефективності, незалежності та технологічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити обґрунтовані висновки щодо кожного з поставлених у роботі завдань, а також підтверджують доцільність застосування інноваційних фінансових підходів для забезпечення ефективного відтворення основних засобів у стратегічно важливому підприємстві — АТ «Мотор Січ».

У процесі аналізу сутності основних засобів було встановлено, що ці активи є фундаментальним ресурсом у структурі виробничого потенціалу підприємства. Їх наявність, стан та ефективність використання безпосередньо впливають на обсяги виробництва, продуктивність праці та рентабельність діяльності компанії. Основні засоби виконують не лише матеріальну, а й стратегічну функцію — забезпечують сталий технологічний цикл, дозволяють впроваджувати інновації та гарантують безперервність операційної діяльності, особливо в умовах воєнної економіки, в якій наразі функціонує АТ «Мотор Січ».

Щодо методів відтворення основних засобів було з'ясовано, що поряд із класичними підходами — простим і розширеним відтворенням — актуальними для українських підприємств є альтернативні форми, зокрема звужене та інноваційне відтворення. Звужене відтворення виявилось релевантним саме для підприємств, що мають надлишкову виробничу інфраструктуру, яка частково втратила функціональну доцільність у нових ринкових умовах. Водночас інноваційне відтворення, спрямоване на оновлення та модернізацію основних засобів за рахунок новітніх технологій та інвестиційних рішень, виступає ключовим вектором майбутнього розвитку. Це дозволяє підприємству не лише зберегти, а й посилити свою конкурентоспроможність на глобальному ринку.

Детальне вивчення джерел фінансування відтворення основних засобів показало, що у сучасних умовах АТ «Мотор Січ» стикається зі значними обмеженнями щодо доступу до класичних фінансових ресурсів. Власні кошти в умовах низької прибутковості та високих витрат є недостатніми, а банківські кредити малодоступні через високі відсоткові ставки. Залучення інвестицій у формі амортизаційних фондів не покриває обсягів потреб. У такому середовищі важливо орієнтуватися на нові джерела та форми фінансування, зокрема зовнішні інвестиції, лізинг, краудфандинг і підтримку з боку держави або донорських інституцій.

Характеризуючи матеріально-технічну базу АТ «Мотор Січ», було виявлено, що підприємство володіє значними виробничими потужностями, які формувалися ще у період Радянського Союзу. Проте велика частина основних засобів є морально та фізично застарілою. Динаміка зменшення чистої балансової вартості основних засобів у поєднанні зі зростанням їхнього зносу свідчить про недостатні темпи оновлення. Незважаючи на деякі позитивні зрушення у 2023–2024 роках, загальна тенденція до погіршення стану виробничих активів залишається актуальною.

Оцінка рівня зносу показала, що у 2024 році він досяг 65,2%, що є критичним значенням. Це означає, що більше половини обладнання фактично вичерпало свій технічний ресурс. У зв'язку з цим підприємство потребує негайного оновлення обладнання або капітального ремонту. Розрахована потреба у фінансуванні відтворення основних засобів перевищує 9 млрд грн щороку. Наявні внутрішні джерела дозволяють покривати не більше 10% від цієї суми, що створює стійкий інвестиційний дефіцит.

Проаналізовані підходи до фінансування відтворення основних засобів на підприємстві дозволили дійти висновку, що найбільш активно використовуються банківські кредити та фінансовий лізинг. Частка кредитного фінансування у структурі оновлення основних засобів зростає.

майже вдвічі за три роки, що свідчить про посилення боргового навантаження. Лізинг, у свою чергу, демонструє стабільне зростання і є гнучким інструментом з меншим навантаженням на оборотний капітал підприємства. Проте обидва механізми не дозволяють у повному обсязі покрити потребу в оновленні основних засобів.

У межах третього розділу дослідження було проаналізовано можливості та обмеження застосування лізингових і кредитних механізмів. Установлено, що хоча ці інструменти дозволяють залучати значні обсяги коштів на оновлення активів, їхня ефективність обмежується високою вартістю капіталу, коротким терміном фінансування, відсутністю державних програм компенсації відсоткових ставок. Для АТ «Мотор Січ» лізинг виявився дещо вигіднішим інструментом у порівнянні з кредитом, оскільки зменшує початкове навантаження на фінансові ресурси підприємства та дозволяє поступово модернізувати виробничу базу.

У роботі було досліджено потенціал державної підтримки та грантового фінансування. Аналіз свідчить, що українське законодавство створює формальні умови для участі підприємств у грантових програмах ЄС, USAID, GIZ, Horizon Europe, проте на практиці участь промислових підприємств у таких програмах залишається мінімальною. Причиною є складність бюрократичних процедур, нестача досвіду оформлення проєктної документації, а також відсутність партнерської мережі з боку компаній, які готові залучати підприємства авіаційної галузі. Незважаючи на це, грантове фінансування має потенціал стати джерелом ресурсів для цільових інноваційних проєктів модернізації.

У ході завершального етапу дослідження було обґрунтовано доцільність запровадження новітніх фінансових механізмів, зокрема краудфандингу та залучення стратегічних інвесторів. Перевагою краудфандингу є його публічна орієнтованість, здатність залучати кошти в короткі терміни та створювати позитивний імідж підприємства в очах

спільноти. Такий підхід може використовуватись для цільових проєктів відновлення обладнання або реконструкції окремих виробничих ліній. У свою чергу, залучення стратегічного інвестора — як інституціонального, так і галузевого — створює довготривалі фінансові можливості, дозволяє інтегрувати АТ «Мотор Січ» у глобальні ланцюги виробництва та забезпечує доступ до технологій, знань і нових ринків.

Таким чином, у процесі реалізації роботи було досягнуто всі поставлені цілі. Досліджено фундаментальні теоретичні засади відтворення основних засобів, проаналізовано поточний стан матеріально-технічної бази АТ «Мотор Січ», обґрунтовано фінансову потребу підприємства у модернізації та визначено можливі шляхи її покриття через застосування інноваційних фінансових підходів. Отримані результати мають прикладне значення й можуть бути використані для формування ефективної політики управління активами на рівні як підприємства, так і галузі в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіч В. В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти. Бухгалтерський облік і аудит. 2012. № 8. С. 10–13.
2. Васюренко Л. В., Балаганський О. І. Основні засоби як матеріальні активи підприємства. Фінанси підприємств. 2017.
3. Верхоглядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 536 с.
4. Головата Х. А. Облік, контроль і аналіз будівництва та придбання необоротних активів. Тернопіль, 2021. 71 с.
5. Гречко С. М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2021. № 3(21). Ч. 2. С. 23–31.
6. Губарик О. М., Юрченко А. А. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики функціонування підприємства та удосконалення системи економічної безпеки. Економіка та суспільство. 2021. № 32.
7. Довгальок Н. В. Ефективність використання та відтворення основних засобів підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук. Житомир, 2020. 20 с.
8. Дробязко С. І., Конопля М. О. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання. Вісник Університету «Україна». 2019. № 3 (24). DOI: 10.36994/2707-4110-2019-3-24-09 (дата звернення: 21.03.2025).
9. Єпіфанова І. Ю. Аналіз відтворення і використання основних засобів підприємств Вінниччини. Економічний простір. 2021. № 58. С. 172–177.

10. Касич А. О., Леуська С. М. Порівняльний аналіз визначення основних засобів за міжнародними та національними стандартами. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 18. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/127.pdf (дата звернення: 21.03.2025).
11. Коваленко О. В., Громова І. В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2022. Вип. 7. С. 20–27.
12. Koliesnyk O. P., Prykhodko K. K. (2023). Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (7). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03> (дата звернення: 21.03.2025).
13. Kolisnyk O. P. Порядок ліквідації знищених необоротних активів під час війни. Міжнародний конгрес «Фінанси, економіка, право vs війна» (Ірпінь, 27.04.2022). С. 40–42.
14. Копчикова І., Китайчук Т., Крупельницька І. Фінансовий аналіз управління фінансовим станом підприємства та приховані моменти недоліку такого аналізу. European Science. 2023. № sge21-03. С. 31–32. DOI: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-21-03-016> (дата звернення: 21.03.2025).
15. Костюнік О. В., Чайковська Т. С. Методологічні засади обліку основних засобів. Молодий вчений. 2020. № 7(1). С. 111–114.
16. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. № 20(9). С. 240–245.
17. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21–22. С. 106–111.

18. Лисенко А. М., Кічанова О. В. Важливі аспекти аналізу ефективності використання основних засобів. Інноваційна модернізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кременчук, 2023). Кременчук: КрНУ, 2023. С. 669–671. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13544> (дата звернення: 21.03.2025).

19. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. (2023). Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. Трансформаційна економіка, (5 (05)), 75–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-13> (дата звернення: 21.03.2025).

20. Мала Я. С. Організація обліку і контролю основних засобів з метою підвищення ефективності їх використання на підприємстві. Дніпро, 2021. 89 с.

21. Мармуть Л. О., Кучеренко М. А. Актуальні питання обліку амортизації основних засобів. Економічний вісник університету. 2021. Вип. 49. С. 108–112.

22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 16 «Основні засоби» (редакція 2012 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення: 21.03.2025).

23. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2020. № 6. С. 113–122.

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (ред. від 29.07.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 21.03.2025).

25. Поповиченко І. В., Спірідонова К. О., Загустіна А. Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах. Економічний простір. 2019. № 145. С. 149–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2019_145_14 (дата звернення: 21.03.2025).
26. Приварникова І. Ю. Особливості управління використанням та оновленням основних засобів підприємств України. Економічний простір. 2021. № 52/2. С. 277–286.
27. Саврас І. З., Фединець Н. І. Цифровізація та інноваційний розвиток підприємства: тенденції, проблеми та перспективи. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2023. № 74. С. 108–114.
28. Сафонік Н., Ватащук В. Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. Економіка та суспільство. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23> (дата звернення: 21.03.2025).
29. Сметанюк О. А. Проблеми фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Економічний простір. 2022. № 59. С. 253–264.
30. Соляник Л. Г., Штефан Н. М., Майданик Ю. О. Моделювання фінансового забезпечення відтворення основного капіталу підприємств. Підприємництво та економіка підприємства. 2022. № 3. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2022/3/EV20223_181-189.pdf (дата звернення: 21.03.2025).
31. Тростянська К., Фелонюк О. Аналітичний огляд забезпеченості підприємств основними засобами. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2022. 312(6(2)), 119–123. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-22](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-22) (дата звернення: 21.03.2025).

32. Фурсов О. І. Формування організаційно-економічного механізму управління основними засобами в умовах реструктуризації підприємств. Економіка. 2020. С. 16–20.

33. Юрченко А. А. Проблемні аспекти визначення ліквідаційної вартості основних засобів. XII міжнародна науково-практична конференція (Дніпро, 2021). Дніпро: ДДАЕУ, 2021. С. 64–66.

34. 14307794 - АТ "МОТОР СІЧ" - Фінансова аналітика - Clarity Project. Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/edr/14307794/finances> (дата звернення: 21.03.2025).

35. 14307794 – АТ МОТОР СІЧ. Опендатабот – відкриті дані про компанії, ФОП, суди та нерухомість України. URL: <https://opendatabot.ua/c/14307794> (дата звернення: 21.03.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2022–2024 роки (тис. грн)

Актив	Код рядка	2022	2023	2024
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	2 188	290 398	260 298
– первісна вартість	1001	23 086	318 512	319 272
– накопичена амортизація	1002	20 898	28 114	58 974
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 196 711	909 854	679 325
Основні засоби	1010	6 040 319	5 645 297	5 323 846
– первісна вартість	1011	14 469 858	14 953 726	15 293 933
– знос	1012	8 429 539	9 308 429	9 970 087
Інвестиційна нерухомість	1015	16 734	562	492
– первісна вартість	1016	31 550	1 514	1 514
– знос	1017	14 816	952	1 022
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	65 158	42 215	33 267
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	662 329	683 277	715 668
Відстрочені податкові активи	1045	148 889	246 069	364 315
Інші необоротні активи	1090	61 874	27 812	38 145
Усього за розділом I	1095	8 207 141	7 845 606	7 415 478
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	17 250 050	16 089 044	17 636 304

Дебіторська заборгованість за продукцію	1125	1 071 482	1 687 744	1 190 275
Гроші та їх еквіваленти	1165	806 435	1 904 908	1 206 223
Інші оборотні активи	1190	1 139 068	1 391 894	1 034 663
Усього за розділом II	1195	21 484 659	22 297 092	22 091 044
III. Необоротні активи, утримувані для продажу	1200	4 480	4 480	63
Баланс	1300	29 696 280	30 147 178	29 506 585
Пасив	Код рядка	2022	2023	2024
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	280 529	280 529	280 529
Додатковий капітал	1410	1 803 950	1 847 421	1 815 037
Нерозподілений прибуток	1420	18 133 700	16 961 832	17 166 895
Усього за розділом I	1495	20 288 324	19 159 927	19 332 606
II. Довгострокові зобов'язання				
Пенсійні зобов'язання	1505	214 331	185 411	235 565
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 981 364	3 297 072	3 929 528
Довгострокові забезпечення	1520	166 929	117 599	122 220
Усього за розділом II	1595	4 008 753	4 163 306	4 804 522
III. Поточні зобов'язання				
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615	2 833 957	2 548 774	2 260 757
Розрахунки з бюджетом	1620	321 616	84 529	71 371
Одержані аванси	1635	1 604 137	3 776 565	2 665 605

Поточні забезпечення	1660	111 377	104 167	68 759
Інші поточні зобов'язання	1690	111 179	131 743	104 818
Усього за розділом III	1695	5 399 203	6 823 945	5 369 457
Баланс	1900	29 696 280	30 147 178	29 506 585

Додаток Б

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за
2022–2024 роки (тис. грн)**

Фінансові результати	Код рядка	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10 466 729	8 554 776	9 190 995
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7 003 128	5 219 347	5 688 775
Валовий прибуток	2090	3 463 601	3 335 429	3 502 220
Інші операційні доходи	2120	1 046 913	943 300	590 996
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	271 725	142 361	110 557
Адміністративні витрати	2130	1 320 305	1 139 901	1 223 978
Витрати на збут	2150	270 824	182 797	203 687
Інші операційні витрати	2180	1 592 180	1 955 868	1 022 069
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1 327 205	1 000 163	1 643 482
Дохід від участі в капіталі	2200	3 689	1 493	868
Інші фінансові доходи	2220	4 291	2 036	80
Інші доходи	2240	1 387	618	4 936

Фінансові витрати	2250	301 092	313 284	334 225
Втрати від участі в капіталі	2255	10 732	818	238
Інші витрати	2270	972 889	359 789	971 556
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	51 859	330 419	343 347
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-245 289	-101 966	-62 064
Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	2350/2355	-193 430 (збиток)	228 453 (прибуток)	281 283 (прибуток)